
Ochrana hnízd čejky chocholaté v Kraji Vysočina

Petra Hulvová, Dana Kodetová, Vojtěch Kodet

Pobočka České společnosti ornitologické na Vysočině

Hybrálecká 13, 586 01 Jihlava, IČO 75107988

www.prirodavysociny.cz

Ochrana hnízd čejky chocholaté v Kraji Vysočina

Mgr. Petra Hulvová, Ing. Dana Kodetová & Ing. Vojtěch Kodet, Ph.D.

2021

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Metodika.....	5
3. Výsledky.....	6
4. Zhodnocení přínosu projektu	25
5. Poděkování.....	26

Tento projekt (č. 152133) byl v roce 2021 částečně finančně podpořen programem Ochrana biodiverzity, což je národní program Českého svazu ochránců přírody financovaný Ministerstvem životního prostředí ČR a státním podnikem Lesy České republiky. Projekt byl realizován ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, regionálním pracovištěm Žďárské vrchy. Děkujeme.

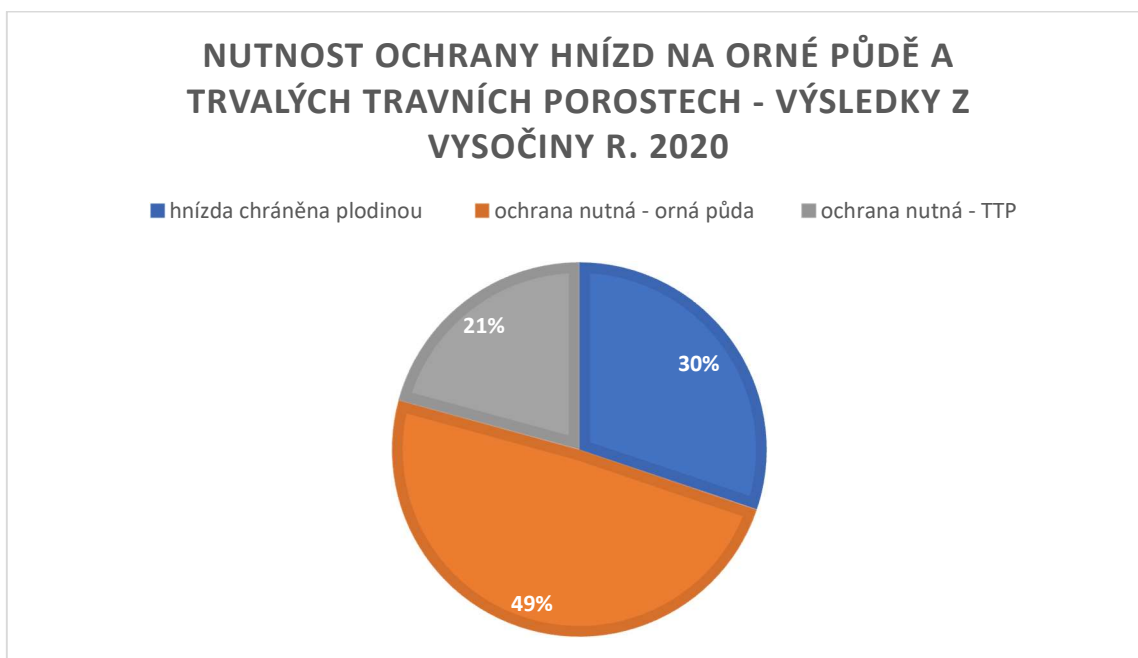
Ministerstvo životního prostředí
České republiky

1. Úvod

Čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*) patří mezi nejrychleji ubývající ptáky v České republice. Od roku 1980 došlo k poklesu početnosti o téměř 90 %. Z některých oblastí čejky vymizely, ubývají i na tradičních hnízdištích. Jako hlavní faktor úbytku v současné době se jeví intenzivní velkoplošné zemědělství. Pro podporu čejek na hnízdištích je důležitá především komunikace s konkrétními zemědělci, kteří hospodaří na pozemcích, kde čejky hnízdí. Nejlepším řešením by byla změna dosavadního typu hospodaření na dané lokalitě, ta se ovšem málokdy povede prosadit. Při ochranářských aktivitách tak zbývá jedině velmi časově náročné dohledání a označení konkrétních čejčích hnízd. Nutnost ochrany hnízd před zničením zemědělskou technikou znázorňuje i následující graf sestavený na základě výsledků získaných během mapování čejčích hnízd v roce 2020 na Vysočině. Sedmdesáti procentům hnízd hrozí přímé zničení během zemědělských prací, pouze 30 % se nacházelo v plodinách, kde nebyl předpoklad plošného zásahu během období inkubace.

Obř. 1: Nutnost ochrany hnízd čejky chocholaté na orné půdě a trvalých travních porostech (TTP) podle výsledků z Vysočiny v roce 2020.

Pro čejky jsou nezbytná vlhčí místa jako okraje rybníků, mokré louky a pastviny, drobné mokřady, prameniště a mokré deprese v polích, kde čejky s oblibou hledají potravu i hnízdí.

Čejky začínají hnízdit velmi brzy, takže jejich hnízda jsou ohrožována všemi jarními pracemi na polích (příprava půdy k setí, setí jařin apod.) i na loukách (vláčení či válcování). Při senosečích nebo pozdější přípravě půdy v místech jarních mokřadů se obětí stávají i nevzletná mláďata. Bez dohledání a označení konkrétních hnízd je v současné době pro čejku jen málo možností, jak úspěšně mláďata odchovat.

Obr. 2: Příprava půdy v místě hnízdiště čejek

Obr. 3: Louka po úpravě bránami – původně hnízdiště čejek

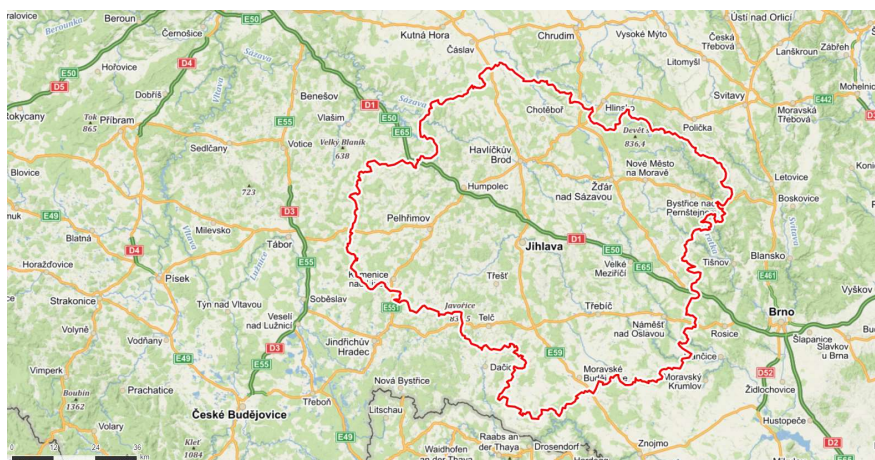

2. Metodika

2.1. Lokalizace projektu

Projekt byl realizovaný na území Kraje Vysočina, přičemž větší pozornost byla věnována jeho centrálním částem především na Havlíčkobrodsku, Jihlavsku a Žďársku. Čejky hnízdí téměř výhradně na zemědělsky využívané půdě. Její charakter je tedy z hlediska výskytu čejek zásadní. Vysočina je tradičně zemědělskou oblastí. Největší část zemědělské půdy tvoří orná půda (77 %), na louky a pastviny připadá necelých 20 % (dominuje pastva skotu). Přes polovinu osevních ploch zaujímají obiloviny, především pšenice a ječmen. Dlouhou tradici má na Vysočině pěstování brambor. Asi třetinu osevních ploch kraje zaujímají píce - jetel, vojtěška a krmná kukuřice. Osevní plochy obilovin a brambor se mírně snižují, naopak rostou osevní plochy řepky a máku.

Obr. 4: Mapa s vyznačením oblasti realizace projektu – Kraj Vysočina.

2.2. Metodika prováděných prací

Terénní práce byly realizovány od poloviny března do konce června kontrolou známých a hledáním nových hnízdišť čejky chocholaté. Na lokalitách byla dohledávána konkrétní hnízda pomocí stativového dalekohledu se zaměřením na čejky sedící na hnízdě. Pomocí navigátora s dalekohledem druhá osoba místo sedící čejky zkontrolovala. Další metodou bylo přímé podrobné procházení pole. Nalezená hnízda byla následně označena dvěma dvoumetrovými kůly cca 5 m před a 5 m za hnízdem ve směru brázdy. U hnízd byla pořízena fotodokumentace a zaznamenány GPS souřadnice. Umístění hnízd bylo oznámeno místně hospodařícímu zemědělci. Uživatel zemědělské půdy byl zpravidla dohledán ve veřejném registru půdy LPIS na stránkách <http://eagri.cz/public/app/lpisext/lpis/verejny2/plpis/>. V některých případech, kdy se hnízda nalézala v plodině nebo na místech, kde se nepředpokládal zásah zemědělských prací během hnízdění, nebylo nutné konkrétní místa hnízd dohledávat.

3. Výsledky

Celkem je v této práci zpracováno 22 lokalit s hnízdním výskytem čejek chocholatých, na kterých bylo zaznamenáno v době hnízdění v roce 2021 celkem 99 adultů čejek (do tohoto počtu nejsou zahrnuta hejna čejek na jarním průtahu), což představuje průměrně 4,5 ad. na lokalitu (min. 1, max. 10). Celkem se podařilo dohledat 28 hnízd se snůškami, na kterých bylo dohromady 78 vajec. U 27 hnízd byla realizována ochrana formou označení hnízda tyčemi s domluvou se zemědělci, aby byly na dané ploše vynechány veškeré polní práce, dokud čejky seděly na snůškách. Za zmínku jistě stojí soukromý zemědělec hospodařící u České Jablonné, který sám hnízda dohledal a přemístil, aby nebyla zničena. Na šesti dalších lokalitách byla domluvena nebo zajištěna ochrana celého biotopu a hnízda nebylo nutné dohledávat vzhledem k typu plodiny či charakteru stanoviště (polní mokřad). Na třech lokalitách byla zaznamenána predace ještě před vylíhnutím mláďat, přičemž pravděpodobným predátorem byly vrány.

Vzhledem k množství lokalit a krátké době umožňující dohledat a ochránit hnízdo se i přes velké úsilí nepodařilo některá hnízda dohledat a zajistit jejich ochranu před přípravou půdy k osetí. Na několika lokalitách byla pozorována vyvedená mláďata, ale vzhledem k časové náročnosti nebyla hnízdní úspěšnost všude zjišťována (vyvedené čejky se často pohybují již ve vyšších nepřehledných porostech nebo je dospělí ptáci převedou jinam).

V následujícím přehledu lokalit je u každé uvedena její stručná charakteristika, data návštěv, maximální počty zjištěných adultů, hnízd, vajec či mláďat a způsob ochrany. Při vybraných návštěvách lokalit byl pořízen kompletní seznam všech druhů ptáků na lokalitě i v jejím okolí. Konkrétní údaje z jednotlivých návštěv byly průběžně zadávány do databáze AVIF České společnosti ornitologické (avif.birds.cz), ze které budou automaticky hromadně převedena do Nálezové databáze ochrany přírody Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (portal.nature.cz).

Přehled lokalit

A) Okres Havlíčkův Brod

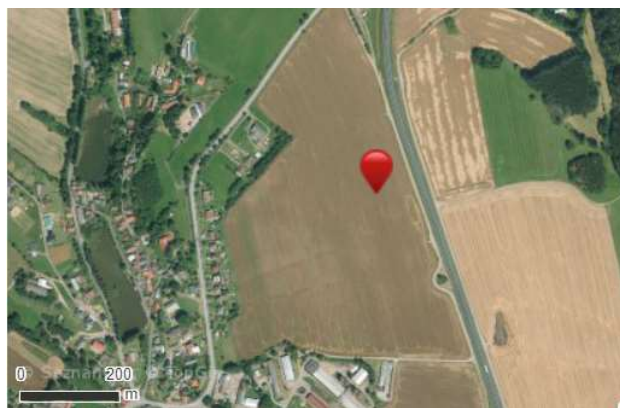
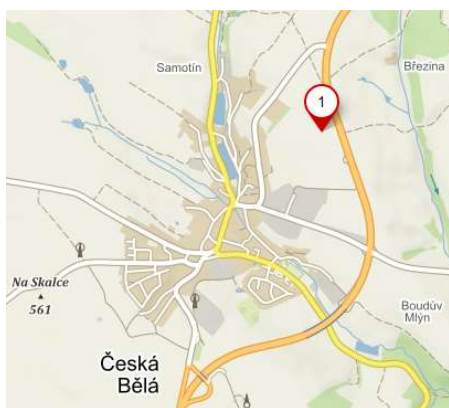
1. k.ú. Česká Bělá – pole SV od obce

charakteristika: pole oseté mákem

datum návštěvy: 1. 6. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 2 ad., sedící čejka nezpozorována, hnízdo nedohledáno

ochrana: případné hnízdo chráněno plodinou

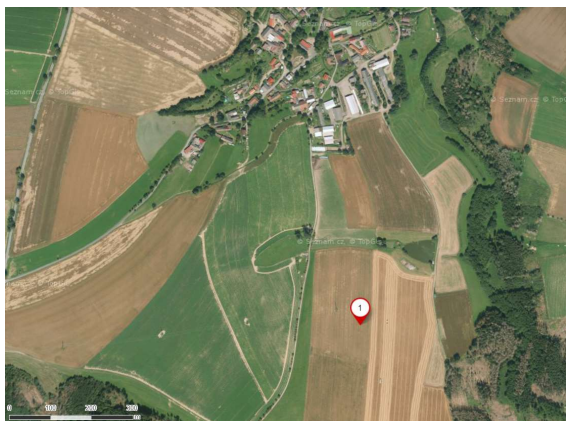
2. k.ú. Česká Jablonná – U Červeného žlebu

charakteristika: pole oseté obilím

datum návštěvy: 3. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 3 ad., během setí v polovině dubna byla zemědělcem dohledána 3 hnízda, ale následně byly snůšky pravděpodobně predovány krkavcem

ochrana: Místní zemědělec se každým rokem věnuje ochraně hnízd. Letošní rok byla hnízda bohužel predována.

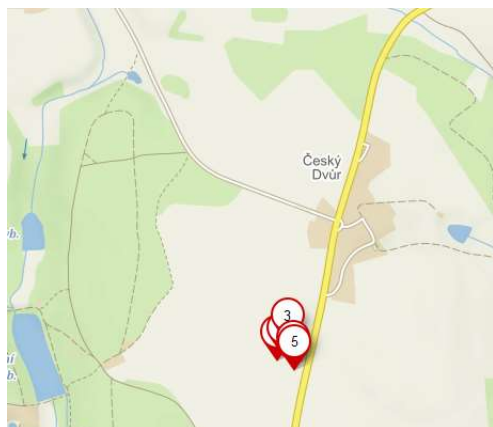
3. k.ú. Český Dvůr – U Vlkovska

charakteristika: polní mokřad, tradiční hnízdní lokalita, oraniště

datum návštěvy: 23. 4. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 8 ad., 5 hn. se 4+4+4+3+2 vejci

ochrana: hnízda označena tyčemi a domluvena ochrana, která zde probíhala již v minulých letech

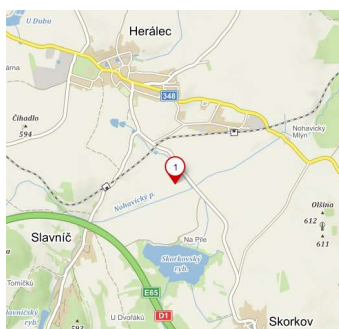
4. k.ú. Herálec – Niva Nohavického potoka

charakteristika: zaplavené pole v režimu agroenvironmentálně-klimatického opatření na podporu čejky chocholaté

datum návštěvy: 16. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 3 ad., v dalekohledu pozorována i jedna čejka sedící na hnízdě, hnízdo nedohledáno

ochrana: Plocha v ochranném režimu. Místní zemědělec informován.

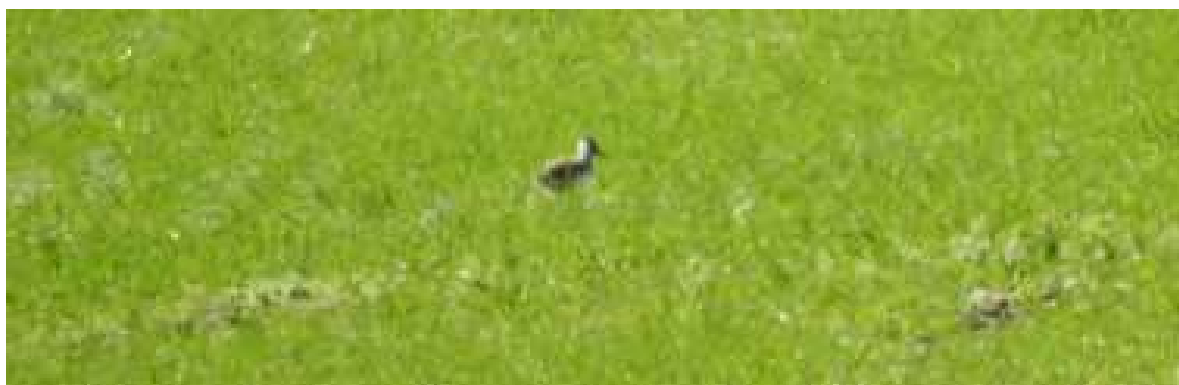
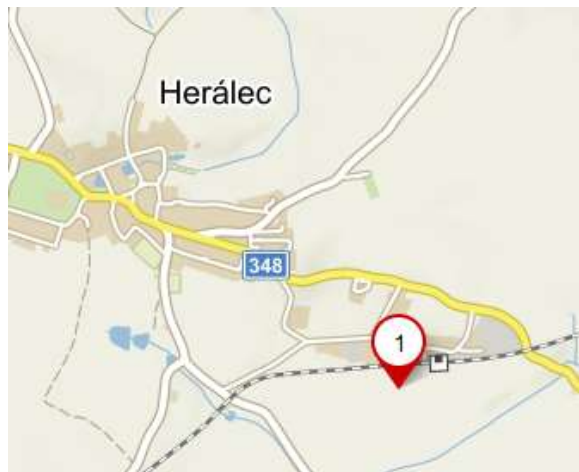
5. k.ú. Herálec – pole u nivy Nohavického potoka

charakteristika: pole před osetím

datum návštěvy: 12. 4. 2021, 25. 4. 2021 a 16. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 4 adulti, dohledáno 1 hnízdo se 4 vejci

ochrana: Hnízdo označeno, domluvena ochrana, při kontrole 25. 4. bylo zjištěno, že hnízdo bylo nedopatřením zničeno pojezdem zemědělské techniky – hospodařící zemědělci byli informováni. Ostatní hnízda na jejich pozemcích byla úspěšně ochráněna. 16. 5. byla na poli zaznamenána přítomnost čerstvě vyvedených mláďat.

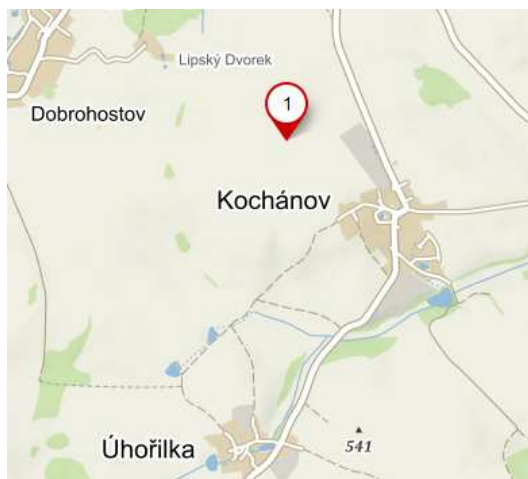
6. k.ú. Kochánov – pole K Dobrohostovu

charakteristika: na poli s obilím

datum návštěvy: 25. 3. 2021, 24. 4. 2021 a 25. 4. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: ze začátku se zde vyskytovalo 6 adultů, pak pravidelně 4, dohledána 2 hnízda (4 + 4 vejce)

ochrana: Hnízda označena, domluvena ochrana, hnízda pravděpodobně byla chemicky ošetřena společně s obilím.

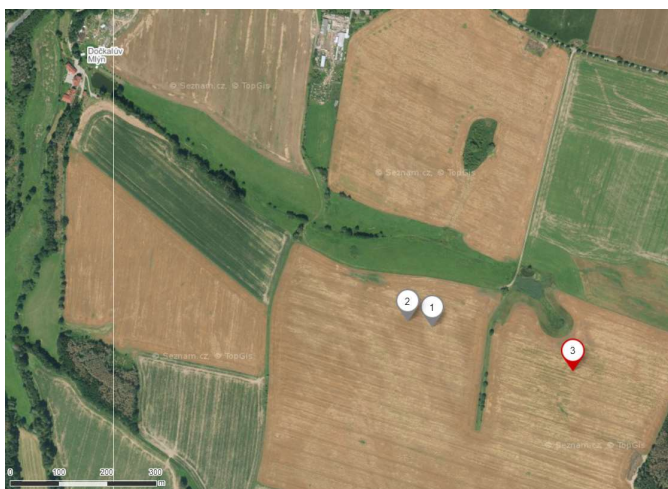
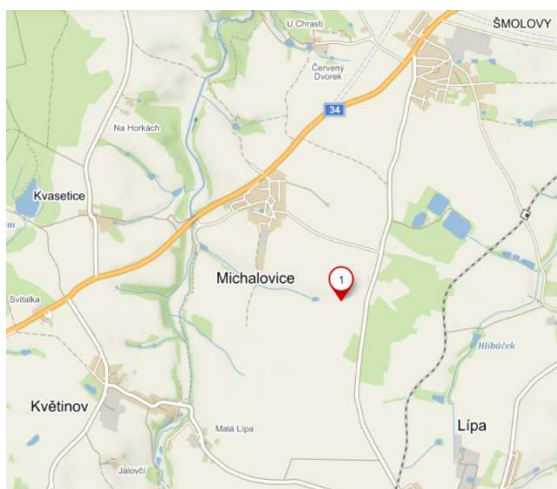
7. k.ú. Michalovice u Havlíčkova Brodu – Do Seče

charakteristika: tradiční hnízdiště čejek, rozsáhlá pole s malým rybníčkem

datum návštěvy: 24. 4. 2021, 26. 4. 2021 a 27. 4. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 8 ad., tři prázdná hnízda, sedící čejky

ochrana: Předem domluvena ochrana hnízd, pokud se najdou. Před setím nás zemědělci kontaktovali. Povedlo se dohledat pouze tři prázdná hnízda (na dvou z nich čejky seděly). Po zasetí se čejky z lokality ztratily a do konce hnízdního období se zde vyskytovaly pouze jednotliví ad. V minulých letech zde byla prokázána predace tří hnízd divokými prasaty.

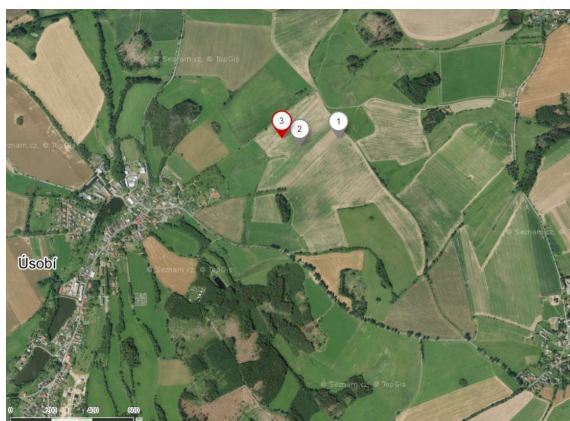
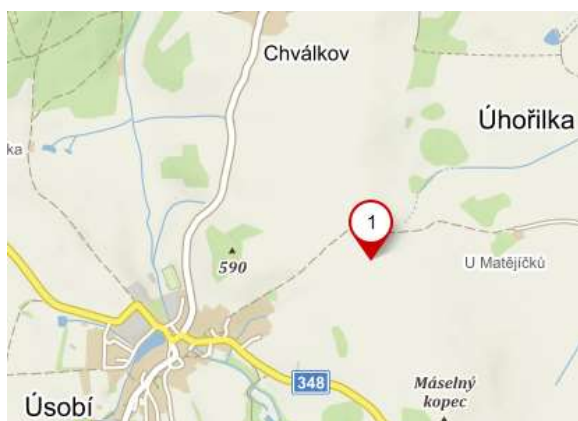
8. k.ú. Úsobí – Máselňák

charakteristika: rozsáhlá pole na kopci s mokřadem přecházející v louku u obce Úsobí

datum návštěvy: 27. 3. 2021, 12. 4. 2021, 19. 4. 2021 a 16. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: Na lokalitě se dlouhodobě zdržovalo 8 ad., část hnízd byla pravděpodobně zničena polními pracemi, které proběhly 12. 4. (v rozsáhlé oranici se nepovedlo hnízda včas dohledat), 19. 4. byla dohledaná 3 hnízda, jedno však bylo prázdné, jedno se nacházelo ve starší oranici (4 vejce) a dvě v čerstvě zaseté svazence (4 a 0 vajec - sedící čejka), při následné kontrole byly u hnízda v oranici vyvedená mláďata, hnízdo ve svazence beze změny a hnízdo bez snůšky bylo opuštěné.

ochrana: S jednotlivými hospodařícími subjekty byla domluvena konkrétní ochrana dohledaných hnízd. Zemědělské družstvo Kochánov s ochranou hnízda v oranici nesouhlasilo. Čejky však stihly vyvést mladé před přípravou pole k sázení brambor.

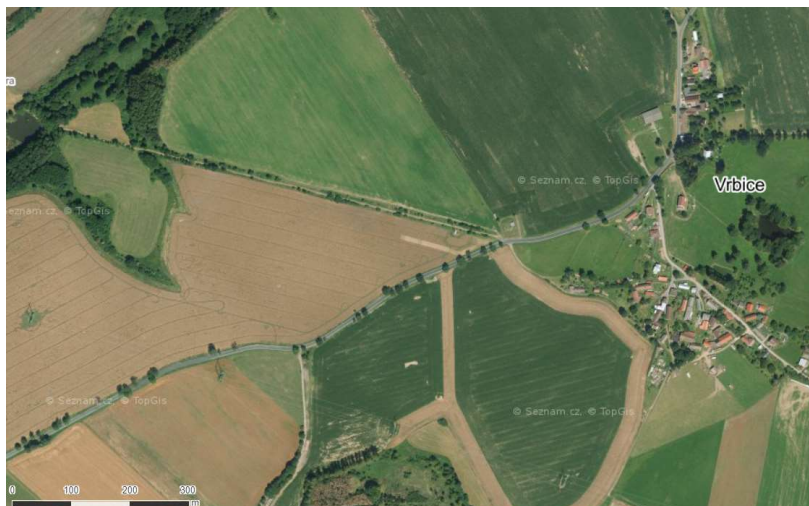
9. k.ú. Vrbice u Leštiny – Na Pramenici

charakteristika: pole oseté obilím

datum návštěvy: 30. 4. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 6 ad., pravděpodobně sedí tři páry

ochrana: hnízdiště oznámeno hospodářicímú zemědělci, hnízda nedohledávána, chráněna plodinou.

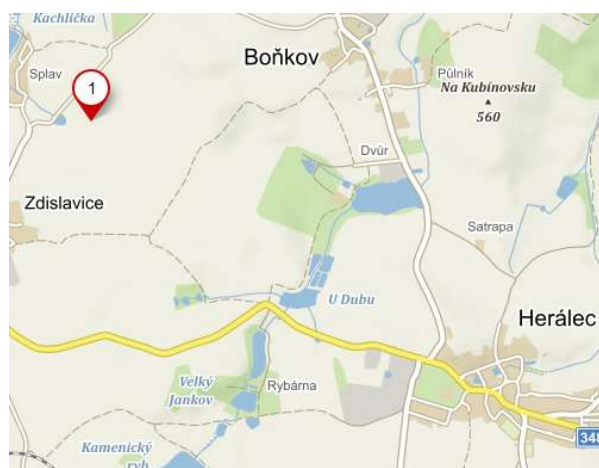
10. k.ú. Zdislavice u Herálce – Lastibory

charakteristika: pole před osetím, louka

datum návštěvy: 23. 4. 2021, 25. 4. 2021 a 16. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 6 ad., dohledáno 1 hnízdo se 4 vejci, další hnízda pravděpodobně v louce nebo mokřině

ochrana: Hnízdo označeno, domluvena ochrana, louka byla bránována – nepovedlo se domluvit plošnou ochranu, konkrétní hnízda však nebyla nalezena. Při kontrole 16. 5. na nás čejky útočily a pravděpodobně byla v mokřině ukryta jejich nevzletná mláďata.

B) Okres Jihlava

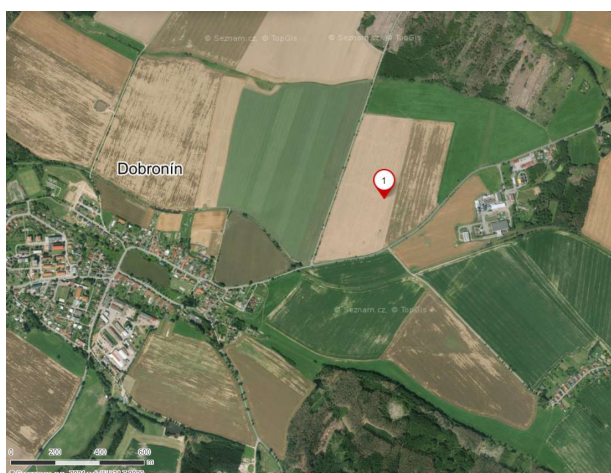
11. k.ú. Dobronín – Cihelna

Charakteristika: čerstvě oseté pole

datum návštěvy: 1. 5. 2021 a 3. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 3 ad., pravděpodobně sedí 1-2 páry, dohledáno 1 hnízdo se 3 vejci, místo posledního vejce byl v hníždě kamínek.

ochrana: dohledané hnízdo s vejci bylo označeno a byla domluvena ochrana

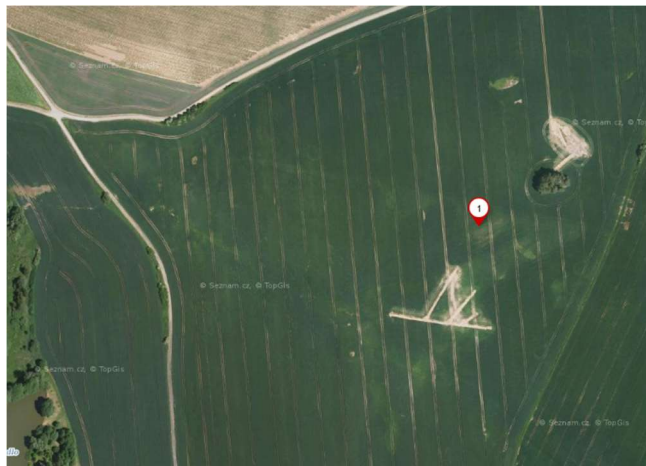
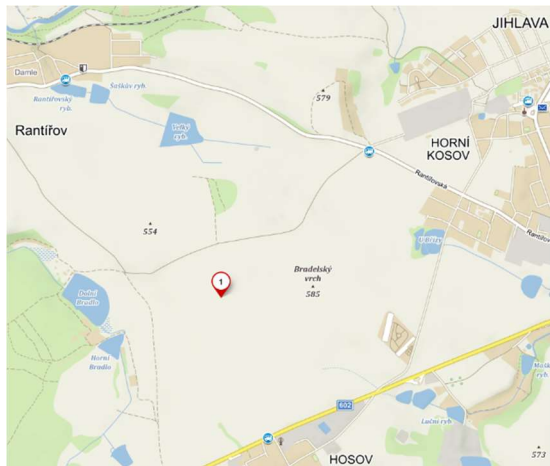

12. k.ú. Hosov – Bradelský vrch

charakteristika: polní mokřad, tradiční hnízdní lokalita, část pole čerstvě oseta, nejpodmáčenější plochy nezorány, zarostlé travou

datum návštěvy: 22. 4. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 4 ad., hnízda byla predována – nalezeny skořápky

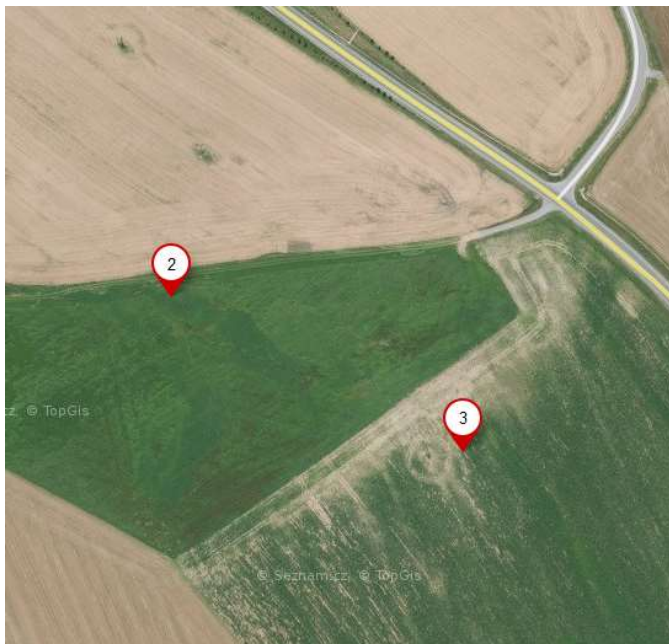
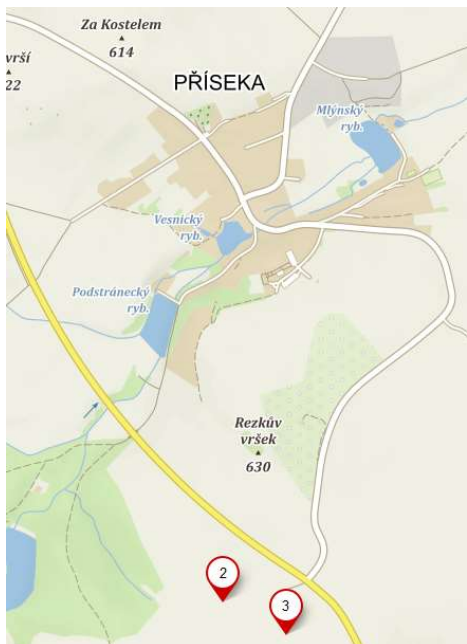
13. k.ú. Příseka – Na Širokém

charakteristika: podmáčená louka a čerstvě oseté pole

datum návštěvy: 22. 4. 2021 a 19. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 3 ad., 1 hnízdo se 4 vejci, 1 důlek zatím bez snůšky, při druhé kontrole čejky varovaly, mláďata byla již pravděpodobně vyvedena

ochrana: hnízdo se snůškou označeno, zemědělec byl informován

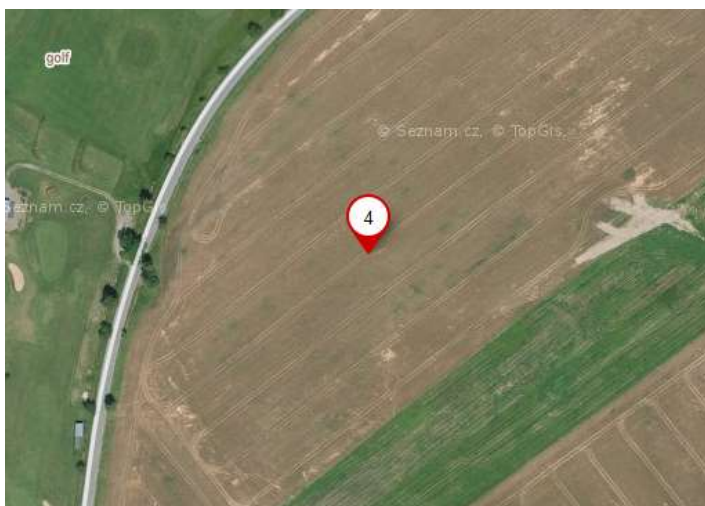
14. k.ú. Příseka – Pod Katovou horou

charakteristika: ozim, pole s polním mokřadem

datum návštěvy: 22. 4. 2021 a 7. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 2 ad., 1 hnízdo se 4 vejci, při druhé kontrole čejky varovaly, mláďata byla již pravděpodobně vyvedena

ochrana: hnízdo se snůškou označeno, zemědělec byl informován

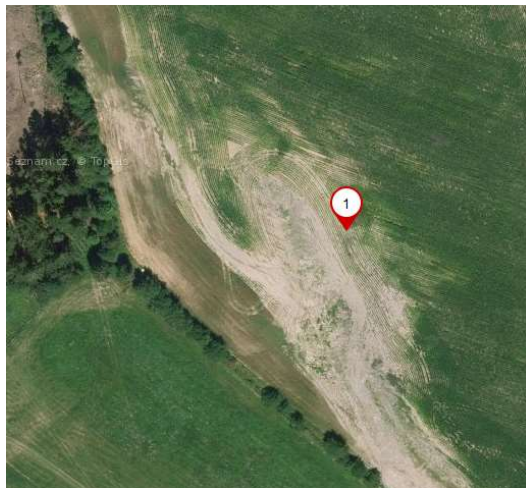
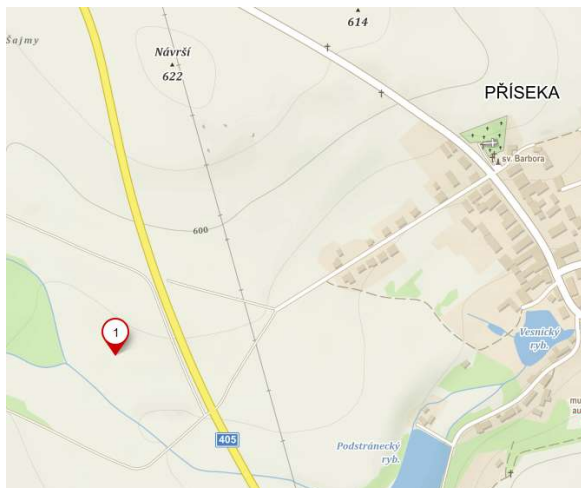
15. k.ú. Příseka – Šajmy

charakteristika: polní mokřad, ozim

datum návštěvy: 22. 4. 2021 a 19. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 2 ad., 1 hnízdo se 4 vejci, při druhé kontrole se líhla mláďata

ochrana: hnízdo se snůškou označeno a domluvena ochrana

C) Pelhřimov

16. k.ú. Mezná u Pelhřimova – V Ženečkách

charakteristika: zaseté pole

datum návštěvy: 14. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 4 ad., hnízda nedohledána, některá hnízda byla pravděpodobně zničena při jarním setí, začátkem sezony zde bylo větší shromaždiště čejek (cca 50 ex.)

ochrana: Nedomluvena, v době nálezu již zbylá hnízda chráněna plodinou

D) Třebíč

17. k.ú. Čechtín – Strážnička

charakteristika: pole s mokřinou

datum návštěvy: 29. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 2 ad., hnízda nedohledána, pravděpodobně již s vyvedenými mláďaty

ochrana: nedomluvena

E) okres Žďár nad Sázavou

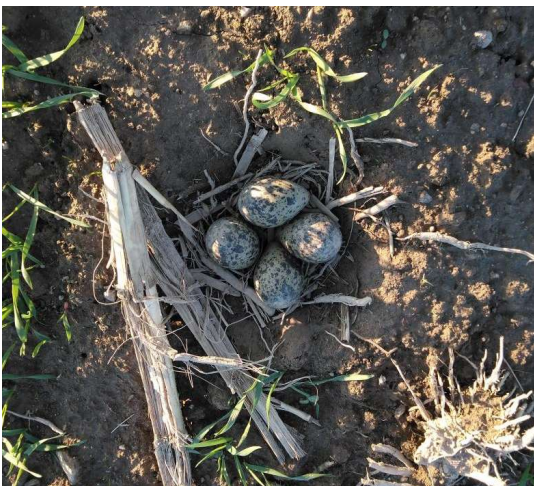
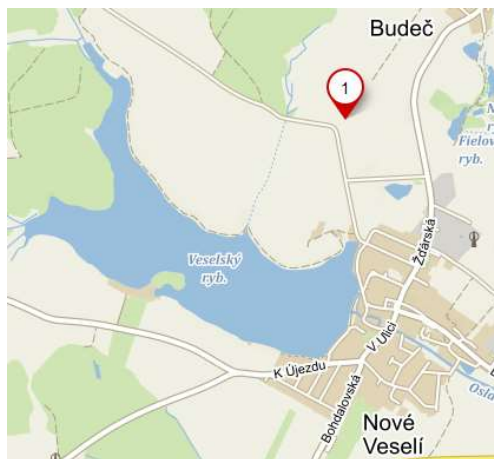
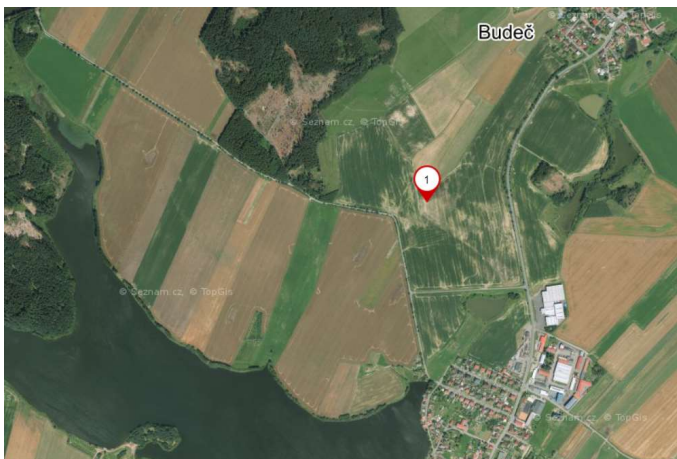
18. k.ú. Budeč u Žďáru nad Sázavou – Velký kopec

charakteristika: pole se vzcházejícím obilím s mokřinou

datum návštěvy: 13. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 5 ad., dohledáno 1 hnízdo se 4 vejci

ochrana: chráněno plodinou

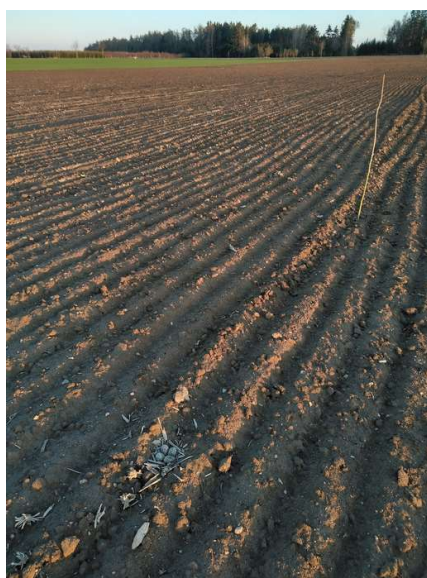
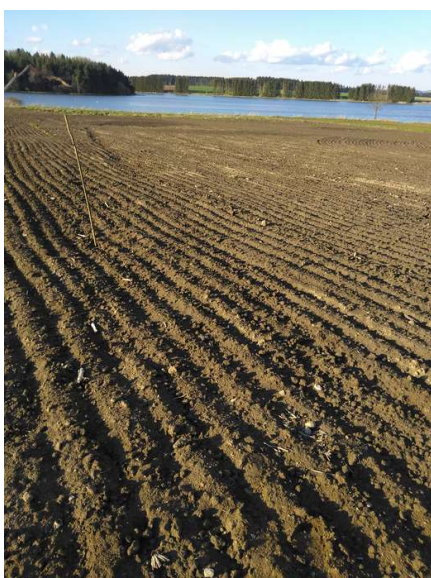
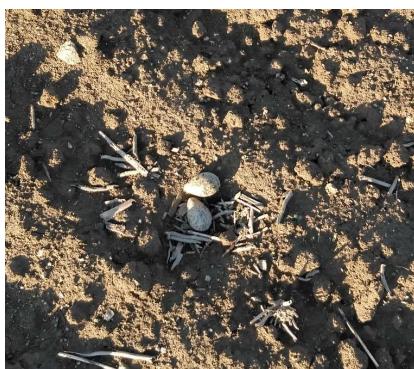
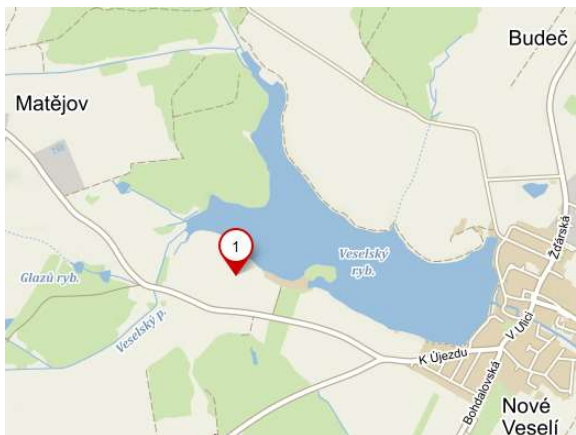
19. k.ú. Matějov – Za Dlouhými loukami

charakteristika: pole čerstvě oseté obilím

datum návštěvy: 13. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 6 ad., tři hnízda s 4+2+0 vejci

ochrana: hnízda se snůškou označena a domluvena ochrana

20. k.ú. Nové Veselí – pole Vetla

charakteristika: pole se vzcházejícím obilím s mokřinami

datum návštěvy: 13. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 3 ad., hnízda nedohledána

ochrana: chráněno plodinou

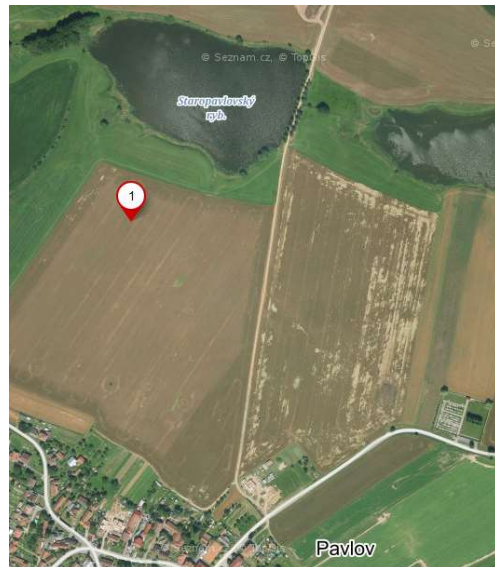
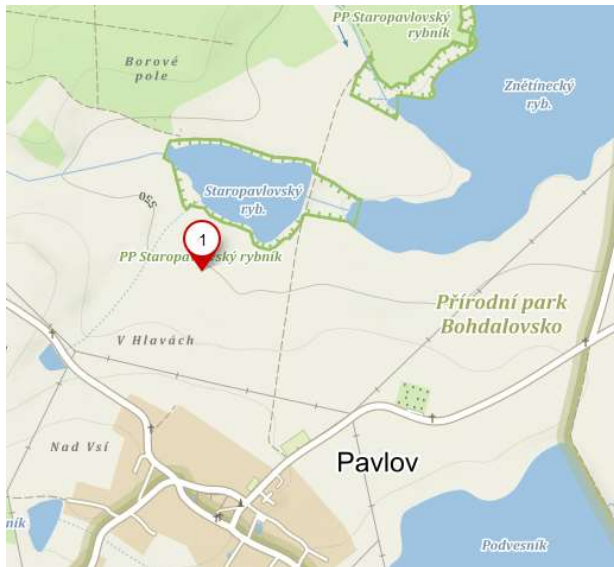
21. k.ú. Pavlov – V Hlavách

charakteristika: pole s mokřinou, čerstvě oseto

datum návštěvy: 7. 5. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 10 ad., 1 hnízdní kotlinka

ochrana: hnízdo označeno a zemědělec byl informován

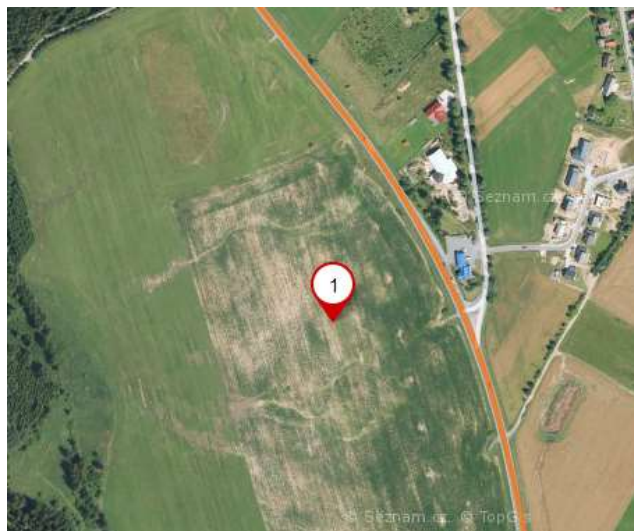
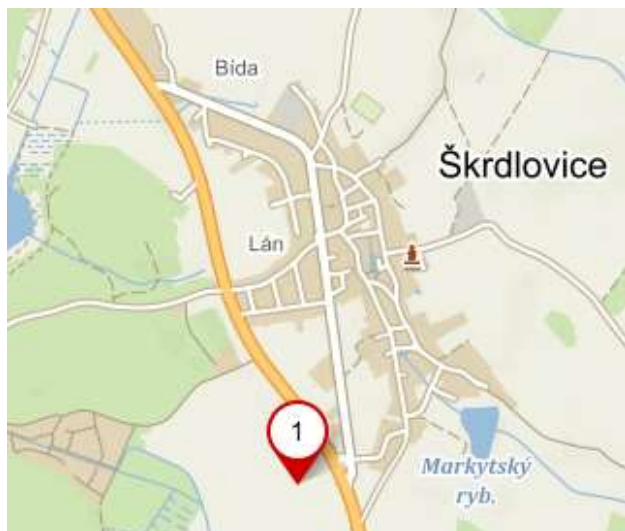
22. k.ú. Škrdlovice – K Zimolejtům

charakteristika: pole s mokřinou

datum návštěvy: 27. 4. 2021

počet jedinců/hnízd/mláďat: 5 ad.

ochrana: pole bylo dlouhou dobu nezorané vzhledem k vysoké míře podmáčení

4. Zhodnocení přínosu projektu

Přímá ochrana hnízd čejky chocholaté je v současné době jednou z mála možností, jak tento druh v zemědělské krajině podpořit.

Projekt byl zaměřen na kontrolu známých a dohledávání nových hnízdišť. Významným přínosem bylo nalezení několika nových hnízdních lokalit, které budou v následujících letech zařazeny mezi pravidelně kontrolované. Hlavním cílem projektu bylo dohledávání a značení konkrétních hnízd, kde byla domlouvána jejich ochrana s hospodařícími zemědělci. Hlavním přínosem bylo zvýšení procenta úspěšnosti hnízdění.

Značné terénní úsilí přispělo k přímé ochraně řady hnízd čejky chocholaté v Kraji Vysočina. Je zřejmé, že tento typ ochrany není možné praktikovat s velkými úspěchy celorepublikově. Pokud jeden rok na určitém území v úsilí polevíme, tak může dojít k opětovnému významnému propadu lokálních populací. I samotný Kraj Vysočina představuje rozsáhlou oblast, proto se zcela jistě nepovedlo během projektu dohledat všechna hnízdiště. Uvítáme proto zapojení dalších zájemců, kteří by pomohli s ochranou hnízd čejky chocholaté na Vysočině.

V současné době, kdy jsou zemědělské práce určovány především dotacemi, je nutné zaměřit se na prosazení strategií, které by chránily čejky celoplošně. Velký potenciál ke zlepšení současné situace bude nově zavedená povinnost nechat minimálně 5 % plochy orné půdy na rozmanité krajinné prvky (mokřady, meze, remízky, biopásy apod.).

Na trvalých travních porostech je však z hlediska ochrany polních ptáků hnízdících na zemi nutné nadále usilovat o následující:

1. Neprovádět vláčení (bránování) nebo smykování luk a pastvin po 31. 3., což by bylo prospěšné nejen pro čejky chocholaté, ale i skřivany polní, koroptve polní, lindušky luční, mláďata zajíců a další. Pokud je uvedený zásah nezbytně nutný, z hlediska kvality porostu, tak

jej neprovádět celoplošně, ale vynechat alespoň čtvrtinu plochy a vždy zejména podmáčená místa s jejich okolím či bezprostřední okolí rybníků, vodních toků a jiných mokřadů.

2. Důležité je alespoň občasné přeorání, přepasení či vysečení polních a lučních mokřin, zejména v podzimním období, aby byly plochy na jaro pokud možno bez vegetace nebo s co nejnižším porostem.

5. Poděkování

Poděkování patří v první řadě ČSOP a oběma hlavním donátorům MŽP a LČR, za poskytnutí financí na realizaci projektu. Dále děkujeme AOPK ČR, regionálnímu pracovišti Žďárské vrchy, za spolupráci při hledání nových čejčích hnízdišť a jejich ochraně. V neposlední řadě patří poděkování celé řadě zemědělců, kteří s námi spolupracovali.

Čejky chocholaté na spuštěném Veselské rybníce, k.ú. Nové Veselí, ZR, 11. 10. 2021.

